

18.1.2013

Dnro 4461/4/12

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Mikko Sarja

PÄÄMIEHEN KANSSA ON OLTAVA YHEISTYÖSSÄ KÄYTTÖVAROJEN MAKSUA MUUTETTAESSA

1
KANTELU

Kantelija pyysi kirjeessään 20.11.2012 eduskunnan oikeusasiamiestä tutkimaan edunvalvojansa menettelyä. Kyse oli käyttövarojen saamisesta ja niiden maksupäivän muuttamisesta sekä etuuksien hakemisesta.

- - -

3
RATKAISU

3.1 Käyttövarojen maksaminen

Kantelun mukaan käyttövarojen maksupäivää oli muutettu asiasta päämiehen kanssa keskustelematta tai siitä hänelle edes ilmoittamatta, ja käyttövaroja oli jäänyt saamatta lokakuussa 2012. Päämies oli kertomansa mukaan saanut tiedon muutoksesta soittaessaan edunvalvontasihteerille muussa asiassa. Yleisen edunvalvojan selvityksessä on selostettu, miten käyttövarat oli mahdollisuuksien mukaan maksettu lokakuussa 2012. Hän ei kuitenkaan ole ottanut kantaa maksupäivän muuttamisesta ilmoittamiseen tai siitä päämiehen kanssa neuvottelemiseen muutoin kuin että päämiehelle oli sittemmin 30.10.2012 ilmoitettu sähköpostitse käyttövarojen tulevasta maksumenettelystä. Maistraatti puolestaan on lausunnossaan katsonut, että päämiestä olisi tullut informoida maksatuksen epäsäännöllisyydestä. Käyttövarojen maksu-aikataulu on maistraatin mukaan holhoustoimilain 43 §:ssä tarkoitettu päämiehelle merkityksellinen asia ja edunvalvojan tulisi etukäteen informoida päämiestä, jos maksuaikataulua on tarkoitus muuttaa, ja samalla kuulla päämiehen mielipidettä asiassa.

Asiaa koskevasta sääntelystä totean ensinnäkin, että holhoustoimilain 38 §:n 1 momentin mukaan päämiehelle on jätettävä hänen tarpeisiinsa ja muihin olosuhteisiin nähden kohtuullisena pidettävä määrä käyttövaroja. Saman lain 43 §:n 1 momentin mukaan ennen kuin edunvalvoja tekee päätöksen tehtäviinsä kuuluvassa asiassa, hänen on tiedusteltava päämiehensä mielipidettä, jos asiaa on tämän kannalta pidettävä tärkeänä ja kuuleminen voi tapahtua ilman huomattavaa hankaluutta. Saman pykälän 2 momentin mukaan kuuleminen ei kuitenkaan ole tarpeen, jos päämies ei kykene ymmärtämään asian merkitystä.

Laissa ei sinänsä ole säädetty siitä, miten usein käyttövaroja tulee päämiehelle antaa, koska tarve vaihtelee päämiehittäin tapauskohtaisesti. Muutenkaan käyttövaroihin liittyvistä menettelytavoista ei ole erikseen säädetty. Korostan käyttövarojen maksamisen säännöllisyyttä, koska

käyttövarat on tarkoitettu nimenomaan päämiehen omaan käyttöön ja niillä on siten päämiehen elämänlaadun ja arjen suunnittelun sekä niihin liittyvän itsemääräämisoikeuden kannalta suuri merkitys myös perusoikeusnäkökulmasta. Yhtä lailla korostan sitä, että päämiehen on voitava luottaa siihen, että käyttövarat maksetaan säännöllisesti sen mukaan kuin ennalta on sovittu.

Laissa ei ole lähemmin määritelty myöskään sitä, mitä päämiehelle tärkeällä asialla tarkoitetaan. Se, kuinka merkittävä jokin asia on päämiehelle, voi vaihdella päämiehittäin. Yleisesti voidaan mielestäni kuitenkin lähteä – käyttövarojen perimmäinen merkitys päämiehelle huomioon ottaen – siitä, että käyttövarojen maksuaikataulun muutos on sellainen laissa tarkoitettu päämiehelle tärkeä asia, jossa edunvalvojan on toimittava yhteistoiminnassa päämiehensä kanssa. Edunvalvojan on siten ilmoitettava päämiehelle havaitsemastaan ajankohtaiseksi tulleesta maksuaikataulun muutostarpeesta ja tiedusteltava tämän mielipidettä asiaan sikäli kuin laissa päämiehen mielipiteen selvittämiseksi asetetut muut edellytykset täyttyvät.

Yleinen edunvalvoja ei ole selvityksessään tuonut esiin sellaisia laissa tarkoitettuja syitä, joiden perusteella laissa säädetyistä yhteistoiminnasta ja päämiehen mielipiteen selvittämismenettelyistä olisi nyt voitu poiketa. Menettely ei siten ole ollut holhoustoimilain 43 §:n mukainen. Toimenpiteeni ilmenee kohdassa 4.

3.2 Etuuksien hakeminen

Kantelussa on nostettu esiin kuntoutustuen ja toimeentulotuen hakeminen. Yleinen edunvalvoja on selvityksessään selostanut näihin etuuksiin liittyneitä toimenpiteitään. Maistraatti puolestaan on lausunnossaan todennut muun muassa, että edunvalvoja oli pyrkinyt saamaan päämiehen ensisijaiset etuudet haettua, koska toimentulotuki peritään päämieheltä takaisin, jos päämiehelle myönnetään ensisijaisia Kansaneläkelaitoksen etuuksia. Kun viimeksi mainittuja ei puuttuneen lääkärinlausunnon takia ollut saatu haettua, edunvalvoja oli hakenut toimeentulotukea. Yleisen edunvalvojan selvityksessä on lähemmin selostettu lääkärinlausunnon hankkimisen vaiheita. Maistraatin käsityksen mukaan päämiehelle ei ollut aiheutunut taloudellista vahinkoa.

Asiaa koskevasta lainsäädännöstä totean, että holhoustoimilain 29 §:n 1 momentin mukaan edunvalvojalla on kelpoisuus edustaa päämiestä tämän omaisuutta ja taloudellisia asioita koskevissa oikeustoimissa, jollei tuomioistuimien ole tehtävää antaessaan toisin määrännyt tai jollei toisin ole säädetty. Tästä ja holhoustoimilain keskeisimmästä periaatteesta eli päämiehen edusta huolehtimisesta seuraa, että edunvalvojan tulee huolehtia muun muassa siitä, että päämies saa hänelle lain mukaan kuuluvat etuudet ajallaan, jotta päämiehen perusturva ei vaarantuisi.

Käytettävissäni olleen aineiston perusteella katson, että etuuksien hakemisessa ei ole osoitettavissa yleisen edunvalvojan lainvastaista menettelyä eikä velvollisuuden laiminlyöntiä. Tämän vuoksi kantelu ei tältä osin johda toimenpiteisiin.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.1 esittämäni käsityksen Lahden oikeusaputoimiston edunvalvontayksikön 6. yleisen edunvalvojan menettelystä hänen tietoonsa lähettämällä hänelle jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Samalla lähetän päätökseni tiedoksi Hämeen maistraatin Lahden yksikölle.